

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Emigrantlitteraturen (1872)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 90. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992359794864/facsimile.pdf> (tilgået 19. september 2021)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

krydse eller overskære hinanden, og den synes ikke at give noget Billede af en stor Tilværelsesharmonie. Ret for Alvor bemægtiger den nye Kvindetype sig vel ikke den franske Litteratur før langt senere. Forud maatte der gaa tre store Begivenheder: Saint-Simonismen med sin Lære om Kvindens Frigørelse og om at den sande Menneskelighed først var virkeliggjort i Menneskeparret, ikke i Manden alene; Julirevolutionen, der bragte visse Tvangsformer i Kvindernes Vilkaar og Stilling til at briste, og George Sands historiske Optræden; thi George Sands historiske Rolle er den, at hun næsten ganske alene har ført den samme Frihedskamp for Kvindernes Vedkommende, hvortil den store Revolution for Mændenes Vedkommende havde givet Stødet. Men naar denne Kvindetype og med den Kvindens Kamp mod Samfundsomdømmet her dukker op i Litteraturen saalænge før George Sand, saa ligger dette i, at Eleonore er støbt over den kraftigste Kvindeskikkelse i Datiden, ja over en Kvinde, der vovede at optræde som Modstanderinde af selve Napoleon, Fru de Staël.

Denne nye Kvindetype staar i skarp Modsætning til de Kvindeskikkelser, i hvilke den tyske Poesi under Goethe naaede sin højeste Fuldstændighed, og i hvilke det ejendommeligt germanske Sjæleliv blev præget med en Renhed, som ikke før var naaet. Skønt Gretchen og Clärchen er Modsætninger (den ene en blidere og frommere Natur, den anden en dristigere og mere ildfuld), er de begge to Børn; de gaar op i en eneste Følelse; deres Væsen er uden al Sammensætning, fuldstændig enkelt, enfoldigt. De elsker begge første Gang og denne eneste Gang. De hengiver sig begge udenfor Ægteskabet med fuldstændig Tillid, uden al Modstandskraft, ja uden den ringeste Vilje til Modstand, den ene af dyb kvindelig Hengivenhed, den anden af høj kvindelig Begejstring. De fatter ikke, at de gør noget Urigtigt, de tænker ikke. Deres hele Væsen, deres Vilje og deres Tanker, strømmer dem af Hænde, de véd ikke selv hvorledes. Deres Hjerter er blødt som Voks til at modtage et Indtryk, men engang modtaget slettes det ikke ud og bliver staaende som præget i Guld. Intet kan sammenlignes med deres Sjæles Uskyldighed, Renhed og Retsheden. De er trofaste af Instinkt, begriber ikke, at man kunde være Andet. De har ingen Moralitet, men alle Dyder; thi man er moralsk med Bevidsthed, men god af Natur. De betragter sig ikke som den Elskedes Lige. De ser op til ham; for dem er det, som om det gamle Sagn var blevet virkeligt, at

Gudernes Sønner steg ned til Menneskenes Døtre. Gretchen staar slagen og overvældet af al Faust's Viden, Clärchen knæler som et Barn for Egmont, da han kommer i sin fulde Pragt. De taber sig helt i den Elskede, gaar op og forsvinder i ham. Det er ikke to jævnyrdige Personligheder, som rækker hinanden Haand og forpligter sig til hinanden; det er et fortunlet og beundrende Barn, som klynger sig til en Mand. Han er hendes Liv, men i hans Liv er hun en Episode. Hans Blik omspænder og overskuer hele hendes Væsen; men hun kan i ingen Retning overskue ham, derfor endnu mindre gennemskue eller bedømme. Hun kan hverken se hans Grænser eller hans Mangler. Hvorhen hun ser, ser hun ham som noget Kæmpestort, der rykker hende imøde fra alle Sider. Derfor i denne Kærlighed ingen Kritik, ingen Frigørelse for Aanden, ingen Brug af Forstanden. Han er den Store, den Herlige i Almindelighed, som Faust, der formaar at tale om Alt og har Svar paa alle Spørgsmaal, som Egmont, hvis Navn, Heltens og Befrierens, er paa Alles Læber og hvem hele Staden kender. At her ikke er nogen Frigørelse for Aanden, beror paa, at denne unge Pige ikke har Aand i Betydning af Forstand; hun er lutter Sjæl. Naar hun udfører Handlinger, der synes at kræve Vilje eller en vis mandig Besluttethed, naar f. Eks. Clärchen — forbavset og harmfuld over, at Bruxelles' Borgere saa koldt og saa fejgt ser deres egen Helt, Egmont, blive ført i Fængsel og maaske til Døden — naar hun træder ud paa Torvet og forgæves søger at opildne disse sløve Sjæle ved flammende Ord, da dannes Baggrunden for denne Handling af den unge Piges naive Tro paa, at hendes Elskers Liv maa være ligesaa vigtigt for de Andre som for hende selv; da hun kun ser ham i Verden, begriber hun neppe, at de Andre kan tænke paa Andet. Disse unge Piger er som ægte Udtryk for deres Race Børn af den samme store Familie, hvortil Ofelia og Desdemona hører.

I afgjort Modsætning til dem staar nu det franske Kuld af Kvinder. Her var Væsenets Kærne Inderlighed, Gemyt, Natur. I den anden Kvindetype er Alt Lidenskab og Vilje, Handlekraft, Bevidsthed og Aand. Det var jo ogsaa Tidens aandfuldeste og dygtigste Kvinde, der havde givet Afkald paa Fædreland, Ro og Velvære hellere end at bøje sig under de Plager, for hvilke Bonapartes Tvangsvælde udsatte de Modstræbende, som gav Constant den nye Kvindetype